

navigators' preparedness to cross-cultural interaction with representatives of other countries and cultures according to the mindset-and-contents criterion is low and unsatisfactory for their successful professional duties performance. The experimental methods of future navigators' preparedness formation according to the mindset-and-contents criterion contained wide introduction of discussions, application forms, interactive exercises, real situations analyses, role-plays, Smart-technologies, Web quest technologies, that contributed to the formation of motivational-and-cognitive component of future navigators' preparedness to cross-cultural communication on board the vessels with multicultural crews and outside, while going ashore in foreign countries and speaking to people with different cultural background. At the stating stage according to the mindset-and-contents criterion, the following results were obtained: the high level of preparedness was shown by 5,83% of the respondents constituting the control group and 8,33% of the experimental group respondents; 20,83% of the control group and 15,83% of the experimental group respondents demonstrated the satisfactory level; the low level of preparedness was shown by 73,33% of the control group and 75,83% of the experimental group respondents.

The results at the final stage of the study showed that the use of the experimental methods produced a positive impact on the level of future navigators' preparedness according to the mindset-and-contents criterion: the experimental methods allowed the students from the experimental group to improve their level of motivation to cross-cultural communication learning and deepen their cross-cultural knowledge.

The number of respondents at the high level grew from 8,33% to 24,16 % (the amount of students from the control group at the high level grew from 5,83% to 10%); the satisfactory level was gained by 40% of the future navigators from the experimental group, the index grew for 24,17% (the satisfactory level was gained by 27,5% of the cadets from the control group), the number of the cadets at the low level of preparedness from the experimental group diminished for 40% and is 35,83% (in the control group the number of the cadets at the low level diminished for 10,83% and is 62,5%).

Key words: future navigators, training, cross-cultural communication, information-and-communication technologies, Smart technologies, Web quest technologies, the experimental methods of teaching.

УДК 376-056.26

Раїса ВДОВИЧЕНКО

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: vrp1208@ukr.net*

Анжеліка КУРЧАТОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна*

Катерина ШАПОЧКА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна*

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття присвячена питанню організації інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема розглядаються покрокові дії батьків, керівника закладу освіти, органу управління освітою, фахівців команди індивідуального супроводу дитини з особливими потребами з метою надання інформаційної допомоги в умовах реформування освіти в напрямі інклюзії. Численні зміни в законодавстві України викликають чималу кількість запитань, що змусило представити освітній маршрут дитини з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзія, учасники освітнього процесу, законодавчі і нормативно-правові документи, дитина з особливими освітніми потребами.

Забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп, є вектором сучасної освіти.

Реформування освіти в напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України, практичною діяльністю закладів освіти та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей.

Зміни в законодавчих і нормативно-правових документах стосовно інклюзивної освіти викликають чималу кількість запитань про їх запровадження в більшості учасників освітнього процесу – керівників навчальних закладів, педагогів, батьків тощо. Отже, метою нашої статті є описати покрокові дії для організації інклюзивного навчання для зазначених категорій осіб, а саме батьків, керівника закладу освіти, органу управління освітою, фахівців та учнів.

Таким чином, *батьки*, на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 [2] мають можливість: 1) *подати заяву* до обраного закладу освіти; *висновок* про комплексну оцінку інклюзивного ресурсного центру (ІРЦ) для визначення переліку спеціальних і додаткових послуг для дитини з особливими освітніми потребами (звертатися до ІРЦ не пізніше ніж за 6 місяців до початку навчального року); 2) *ознайомитися* з порядком зарахування до закладу освіти, а саме статутом, правилами внутрішнього розпорядку та іншими документами, що регламентують навчально-виховний процес; 3) *бути членом команди та брати участь* у засіданнях шкільної групи фахівців індивідуального супроводу дитини з метою обговорення динаміки розвитку учня та планування роботи з ним; 4) *подати* для зарахування дитини до закладу освіти такі документи: • медична довідка з висновком лікаря, що дитина може відвідувати навчальний заклад; • довідка дільничного лікаря про епідеміологічне оточення; • свідоцтво про народження; • висновок про комплексну оцінку ІРЦ або заключення лікувально-контрольної комісії територіального лікувально-профілактичного закладу чи тубдиспансеру; • якщо дитина інвалід – відповідні підтверджуючі документи або копії посвідчення особи, яка одержує державну соціальну допомогу, відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» [3]; • копія індивідуальної програми реабілітації дитини-інваліда; • особова справа (крім дітей, які вступають до першого класу); до навчального закладу III ступеня – документ про відповідний рівень освіти.

Стосовно *органу управління освітою* (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах») [1], 1) *погоджує* рішення директора закладу освіти про утворення класів з інклюзивним навчанням; 2) *виділяє* кошти для забезпечення безперешкодного доступу до будівлі та приміщень закладу освіти дітей з особливими освітніми потребами, створенню відповідної матеріально-технічної та методичної бази; 3) *забезпечує* підвищення кваліфікації педагогічних працівників із питань надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми пот-

ребами у класах з інклюзивним навчанням, сприяє інноваційній діяльності; 4) *здійснює* заходи щодо придбання транспортних засобів для підвезення дітей з особливими освітніми потребами до місця навчання та додому.

У свою чергу, *керівник закладу освіти*, на підставі наступних законодавчих документів (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [1]; наказ МОН від 06.12.2010 р №1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів» [4]; Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 р. №635 «Про введення посади асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням» [5]; Лист МОНМСУ від 28.09.2012 р. №1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням» [6]; Лист МОНМСУ від 25.09.12 №1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» [7]; Постанова КМУ від 08.07. 2015 р. № 479 урегулює умови оплати праці асистента учителя (внесеними змінами у додаток 2 до постанови КМУ від 30.08.2002 р. №1298 встановлюються 8–10 тарифні розряди) [8], 1) *вивчає* подані батьками документи, аналізує матеріально-технічну та методичну бази, фаховий рівень педагогів, відповідність приміщень закладу освіти санітарно-гігієнічним вимогам і ухвалює рішення про утворення класів з інклюзивним навчанням; 2) *погоджує* з відповідним органом управління освітою рішення про відкриття класів з інклюзивним навчанням; 3) *створює* умови для: • забезпечення безперешкодного доступу до будівель і приміщень закладу освіти дітей з вадами опорно-рухового апарату, зокрема тих, які пересуваються на візках, і дітей з вадами зору; • забезпечення необхідними навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками та індивідуальними технічними засобами навчання; • облаштування кабінетів учителя-дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного для проведення корекційно-розвивальних занять; 4) *розробляє* та затверджує посадову інструкцію асистента вчителя з урахуванням потреб учня та особливостей надання йому підтримки; 5) *ознайомлює* батьків із порядком зарахування до закладу освіти, його статутом, правилами внутрішнього розпорядку та іншими документами, що регламентують організацію освітнього процесу; 6) *видає* наказ про зарахування учнів до навчального закладу. Під час зарахування враховує висновок про комплексну оцінку Інклюзивного ресурсного

центру; 7) *вводить* посаду асистента вчителя інклюзивного класу, якщо дитина потребує індивідуального супроводу; 8) *створює* команду фахівців індивідуального супроводу дитини з особливими потребами.

Відповідно команда фахівців індивідуального супроводу дитини з особливими потребами (Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах») [1] 1) здійснює психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребам; 2) *добирає* програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН; 3) *розробляє* разом з батьками індивідуальну програму розвитку дитини з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами; 4) в індивідуальній програмі розвитку *зазначає* кількість годин та напрями проведення корекційно-розвиткових занять, визначених Інклюзивним ресурсним центром з урахуванням особливостей психофізичного розвитку учня та типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема: • три – п'ять годин – для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелек-

туальними порушеннями; • п'ять – вісім годин – для дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення, розладами спектра аутизму, іншими складними порушеннями розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку тощо); 5) *розробляє* відповідно до висновку про комплексну оцінку ІРЦ та за згодою батьків для дітей з особливими освітніми потребами індивідуальну навчальну програму з урахуванням навчальних програм загальноосвітніх навчальних закладів, яку затверджує керівник навчального закладу.

В основі інклюзивної освіти – підхід, що базується на дотриманні права на освіту для всіх дітей, у тому числі дітей із соціально вразливих груп (дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей-сиріт тощо). Отже на підставі Листа МОНМСУ від 02.04.2012 р. №1/9-245 «Щодо одержання документа про освіту учнями з особливими потребами загальноосвітніх навчальних закладів» [9] слід зазначити, що *учні з особливими освітніми потребами* після закінчення навчання в інклюзивному класі *отримують* свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту згідно встановленого зразка для загальноосвітнього навчального закладу, учнями якого вони були.

Список використаних джерел

1. Постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170588.html
2. «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>
3. Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>
4. Наказ МОН від 06.12.2010 р №1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-18>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 р. №635 «Про введення посади асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-3-2736-13>
6. Лист МОНМСУ від 28.09.2012 р. №1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS19096.html
7. Лист МОНМСУ від 25.09.12 №1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nmc.org.ua/inkluzivna-osvita>
8. Постанова КМУ від 08.07. 2015 р. № 479 урегулює умови оплати праці асистента учителя (внесеними змінами у додаток 2 до постанови КМУ від 30.08. 2002 р. №1298 встановлюються 8–10 тарифні розряди) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>
9. Лист МОНМСУ від 02.04.2012 р. №1/9-245 «Щодо одержання документа про освіту учнями з особливими потребами загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/question/174-yak-dokumenty-pro-osvtu-vidavati-uchnyam-z-ntelektualnimi-porushennyami>

References

1. Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 15.08.2011 r. № 872 (Iz zminamy, vnesenymy zghidno z Postanovoiu KM № 588 vid 09.08.2017) «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh» [On Approval of the Procedure for the Organization of Inclusive Education in General Educational Institutions] [Electronic Resource]. – Access mode: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170588.html
2. «Polozhennia pro inkluzyvno-resursnyi tsentr» [Regulations on Inclusion and Resource Center] zatverdzhene postanovoiu

- Kabinetu Ministriv Ukrainy [approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 12 lypnia 2017 r. № 545 [Electronic Resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>
3. Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnu sotsialnu dopomogu invalidam z dytynstva ta ditiam-invalidam» [The Law of Ukraine "On State Social Assistance to the Disabled from the Childhood and Children with Disabilities"] [Electronic Resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>
 4. Nakaz MON [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 06.12.2010 r №1205 «Pro zatverdzhennia Typovykh shtatnykh normatyviv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv» ["On Approval of Typical Staff Standards for General Educational Institutions"] [Electronic Resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-18>
 5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 18.07.2012 r. №635 «Pro vvedennia posady asystenta vchytelia zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu z inkliuzyvnym navchanniam» ["On the introduction of the position of assistant teacher of a comprehensive educational institution with inclusive education"] [Electronic Resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-3-2736-13>
 6. Lyst MONMSU [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 28.09.2012 r. №1/9-694 «Shchodo vvedennia posady vykhovatelya (asystenta vchytelia) u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh z inkliuzyvnym navchanniam» ["Regarding the appointment of a teacher (assistant teacher) in inclusive educational institutions"] [Electronic Resource]. – Access mode: http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/MUS19096.html
 7. Lyst MONMSU [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 25.09.12 №1/9-675 «Shchodo posadovykh obov'язkiv asystenta vchytelia» ["On the duties of assistant teacher"] [Electronic Resource]. – Access mode: <http://www.nmc.org.ua/inkluzivna-osvita>
 8. Postanova KMU [The CMU resolution] vid 08.07. 2015 r. № 479 urehlovuie umovy opłaty pratsi asystenta uchytelia [regulates the conditions of remuneration of the teacher's assistant] (vnesenyi zminy u dodatok 2 do postanovy KMU vid 30.08.2002 r. №1298 vstanovliuutsia 8–10 taryfni rozriady [tariff rates are established]) [Electronic Resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>
 9. Lyst MONMSU [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 02.04.2012 r. №1/9-245 «Shchodo oderzhan- nia dokumenta pro osvitu uchniamy z osoblyvymy potrebamy zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh» ["On obtaining a document on education for students with special needs in secondary schools"] [Electronic Resource]. – Access mode: <https://www.pedrada.com.ua/question/174-yak-dokumenti-pro-osvitu-vidavati-uchnyam-z-ntelektualnimi-porushennyami>

Раїса Вдовиченко, Анжеліка Курчатова, Катерина Шапочка. К вопросу организации инклюзивного обучения ребенка с особыми образовательными потребностями

Статья посвящена вопросу организации инклюзивного обучения ребенка с особыми образовательными потребностями, в частности рассматриваются пошаговые действия родителей, руководителя учебного заведения, органа управления образованием, специалистов команды индивидуального сопровождения ребенка с особыми потребностями с целью предоставления информационной помощи в условиях реформирования образования в направлении инклюзии. Многочисленные изменения в законодательстве Украины вызывают большое количество вопросов, что заставило представить образовательный маршрут ребенка с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: инклюзия, участники образовательного процесса, законодательные и нормативно-правовые документы, ребенок с особыми образовательными потребностями.

Rajisa Vdovichenko, Anzhelika Kurchatova, Kateryna Shapochka. To the issue of organizing inclusive education of children with special educational needs

The article is devoted to the issue of the organization of inclusive education of children with special educational needs, in particular, the step-by-step actions of parents, the head of the educational institution, the educational management body, specialists of the individual support team of the child with special needs with the purpose of providing information assistance in the conditions of reforming education in the direction of inclusion. Numerous changes in the legislation of Ukraine cause a considerable number of questions, which made the educational path of a child with special educational needs to be presented.

Key words: inclusion, participants of the educational process, legislative and normative documents, a child with special educational needs.